

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

An nouerint Christum vnde fuerint?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

hominis alicuius tribunal citantur, quia iudicem non habent. Non mirum igitur Pontificem exemptum, cum etiam Christus exemptus fuerit, & Petrus, & omnes principes, qui non agnoscunt Dominum maiorem. De regibus non modo, sed etiam de tyrannis ita sentiunt haeretici. Nempe non posse eos eijci. Hadrianus Saravia lib. 2. cap. 48. de auctoritate imperandi. Quem librum qui legerit, non mirabitur pontificem populi iudicio a nobis non subijci.

Idem Saravia lib. 2. 45. docet diuina auctoritate & doctrina apostolica Christianos quosuis cuiuscunque sine gradus aut ordinis, tyrannicis potestatibus parere. Ego de hac re non disputo: Hoc solum moneo, non esse regibus iudicem datum, idem nec iud. cari a subditis, & parem esse causam summi facerdotis.

§. 4. Doctrina Pontificis publice ex auctoritate definitis iudicari a priuatis non debet. Non enim discipulus est iudex praceptoris, nec subditus principis. Solide hanc sententiam noster Adamus Tannerus in Colloquio Ratisbonensi demonstrauit, Sess. 9. 4. Decemb. Si in omni Republica bene ordinata aliquis alius iudex, praeter scriptam legem requiritur, tunc in Ecclesia vipote rectissime ordinata, alius etiam iudex praeter scripturam, seu legem scriptam admitti, & assignari debet. Verum est primum illud antecedens, ergo & posterius seu consequens.

Nam si in dubio (vt breuiter & neuose in relatione compendiarie dicitur) non enemus stare iudicio & sententia summi magistratus; sequitur profecto nulla re penitus maiorem seu meliorem in iudicando potestatem esse magistratus, quam subditorum, vipote cum (hac quidem sententia) & subditi sui magistratus sententia stare non debeant, nisi quando mansisse sciunt, eam ab omni errore alienam esse. & ipse magistratus acquiescere vtiq. debeat sententia subditorum, quando nouit eam esse veritatis & rationi consentaneam.

Imo vltimus sequitur, magistratus potestatem in iudicando nullam esse, vel enim res liquida est, vel dubia: si liquida est, iam non opus est auctoritate iudicis, quem nemo consulit nisi in dubio. Si dubia est; tunc quia isti mirabiles Ethici dicunt, non esse standum iudicis sententia, nullum quoc. locum habebit auctoritas iudicis. Itaq. predicantes isti, dum suam illam sententiam de scriptura iudice pertinaciter tuerent, omnem omnino iudicandi auctoritatem magistratibus adimunt, digni, qui omnino iudicandi auctoritate excuti in ordinem redigantur.

Quamuis plus illi suis praedicationibus tribuant. [Ex hac igitur thesi, inquit Hunnius, apparet, quod in regno Christi, praeter scripturam constituatur alius iudex, nimirum Deus immortalis, qui solus est, & vnus legislator in Ecclesia. Itaque quando exoritur conuersione, tum sane scriptura, quo ad litteram non audit, at Deus loquens in scripturis audit, & mediante ministerio verbi sui, per fideles interpretes, examinat, & cognoscit conuersiones. Secundo explicat ex ipsa scriptura, Tertio d. finit, & sententiam fert. Atque ita deinde per ipsum magistratum, suo modo homines possunt adigi, ad audiendum verbum, & ad obtemperandum, adeo vt non opus sit vnum constituere iudicem vniuersalem, qui solus definiendi potestatem sibi vindicet. Quandoquidem donum interpretandi Deus in Ecclesia, non confert vni alicui.]

Et deinde, ministerio tribuunt iudicium interpretationis, magistratui piorum decretorum. Quo tandem vltimo ad hominum iudicia venit, omniaque resoluuntur, quod si minister am cum magistratu erraret, populum in errorem ducent, neque negant iudice opus esse, sed eum fallibilem esse asserunt. Et posse a populo iudicari, quod quam ita absurdum, etiam inde patet, quod populus ipse non modo errare potest, sed etiam solet. Et iudex sui magistratus constituitur, vt regat aurigam currus. Denique quis mihi sponsor donum interpretationis eunti habere, qui scripturam explicat?

VERSUS 27. & seqq.

Sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit, &c.

QUESTIO I.

An nouerint Christum unde fuerit?

§. 1. Mirantur Ierosolymitae Christo palam permitti docendi libertatem, quoniam non ignorabant, quanto furore *ἀρχοντες* principes, seu vt Syrus habet *קאשילשין* Kaschischin, cum ad mortem quaerent. Dubitare itaque incipiunt an forte principes eum pro Messia agnoscant, cur autem id facere non debeant, causam adferunt: quod natales Messiae nemo cogniturus, huius patrem & matrem norint. Qua de re quaestionem omnes proponunt. Nam Messiam ex Bethlehem oriturum non sciebant modo, sed etiam Herodi praedixerunt.

Chrysofomus & Theophylactus nesciti de diuina generatione, cognosci de humana originem. Augustinus eodem modo. Nam cum propheta vtrunque praedixerint de ortu ex ciuitate David. Et generationem eius quis enarrabit, vtraque opinio inualuit.

Quidam hos qui nesciti dicunt, ab illis diuersas esse. Hos imperitos, illos doctos fuisse. Verum ita in vulgus notum erat varicinium de Bethlehem & progenie David, vt nec imperitissimis Iudaeorum ignotum fuerit. Nam & in natiuitate eius varia contigerant, & rem Herodes palam fecerat, occidendo infantes & pueros in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, nec deerant, quorum filij, aut fratres cognatique trucidati erant. Itaque de ea re neminem dubitasse credidero. At ignorare potuerunt eum in Bethlehem natum, aut cogitare occisum interpretos Messiam. Verum ne sic quidem excusari possunt. Nam publice coestabat Mariam praegnantem iuisse Bethlehemum, & solutam partu redisse Nazarethum, deinde iterum fugisse & rediisse, omnibus constabat esse de Bethlehem, & ex tabulis census cognoscere potuerunt, omnes certe eum filium David appellat priuatim & publice. Itaq. laborabant principes, vt hoc iudicium supprimerent.

Chrysofomus malitia ita locutos esse existimat: *Malitia er-
oūde ἡ ἀγνοία τὸ ἀμαρτημα, ἀπὸ κακίας καὶ πορνείας
προέρχεται.* Neque ignorantia hoc delictum, sed malitia, & peruersa mentis. Et *ἠμαρτία* fuisse τῶν μεθυστῶν, verba ebriosorum. Eodem modo Chrysofomum secutus Euthymius.

Credebant ergo Christum de domo David, de castello Bethlehem fore, sed quia omnia in illo humilia & abiecta videbant, audierantq. egressum eius fore a diebus aeternitatis, generationem eius non posse enarrari, omisso priore, ex scripturis sibi aliud argumentum conficiunt, ne credant esse Messiam, cuius parentes ipsi norunt.

§. 2. Versu 28. Et me nescis, & unde sim nescis, ironiace dictum putant nonnulli. Quibus idcirco non consentio, quod serio res agitur, & quae coniuncta sunt verba ironiam non admittunt. Verus igitur sensus est. Scitis me non modo, illa qua scire vos profitemini, ratione; esse filium Iosephi & Mariae, sed etiam alio modo me esse Messiam scitis, hoc est, conscientia conuicti iudicatis tot testimonij, & miraculis id probati, sed malitia coecati nosse vos dissimulatis, a Deo enim venisse me, opera demonstrant. Non enim a me ipso veni, sola scilicet humana voluntate. Syrus vt supra, non veni *בשר ודם* *men tze bush naphshi*, ex voluntate animi mei, vt supra etiam notauit.

§. 3. Tē-

Pater & filius diuise persona.

§. 3. Tertullianus contra Praxeam c. 22. probat patrem & filium distingui, negat enim se à seipso venisse, affirmat à patre venisse. Eodem modo, & Athanasius contra gregales Sabellij. ου γαρ αλλοιον ο γρηγορας εχθρον, αλλα ποιητον οιος αυτος, εγρου εντι μινον εννοι πεδωγμα νομιζεσε, δυο η δυτα η αληθειαν, αγωοις τον πατερα, ηη τον υιον. τις ουδ σοι πρεσ την εκκλησιαστικην διδασκαλιαν εση κοινωνια; πως η πας η δεσποτης δεξη φωνας; εγω φησι ηη ο πατηρ εν εσμη. Non genitor alienum distimilemque de se genuit, sed sibi consimilem. Si igitur vnum existimas, cum reuers duo sint, pater & filius, qua tibi cum Ecclesiastica doctrina communio superest: quomodo voces Domini excipies? Ego & pater, inquit, vnum sumus.

His cum dicit, ego & pater duas personas, cum vero vnum dicit, substantiam indiuiduam credere nos iubet. Cum iterum dicit, Sumus, pluralitatem personarum significat.

Augustinus de generatione aeterna etiam interpretatus est Tract. 31. Magnifice vtrunque monstrauit. Ab ipso, inquit, sum, quia filius de patre, & quidquid est filius, de illo est, cuius est filius. Ideo Dominum Iesum dicimus Deum de Deo, patrem non dicimus Deum de Deo, sed tantum Deum: & dicimus Dominum Iesum lumen de lumine, patrem non dicimus lumen de lumine, sed tantum lumen, ad hoc ergo pertinet quod dixit, Ab ipso sum, Quod autem videtis me in carne, ipse me misit. Vbi audis, Ipse me misit, noli intelligere naturae dissimilitudinem, sed generantis auctoritatem. Quod etiam annotauit inter ceteros Cyrillus.

Quod in quibusdam additur exemplaribus & si dixero &c. ex c. 8. translatum est.

VERSUS 30. 31.

Quarebant ergo eum apprehendere: Et nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant, Christus cum venerit, nunquid plura signa faciet, quam quae hic facit?

QUESTIO I.

Verene crediderunt in illum?

Calvinus Evangelista se opponit.

§. 1. M Vitos de turba in eum credidisse Evangelista testatur multitudine miraculorum innotos. Christum enim negant περὶ οὐρα σμεινα, plura signa facturum, quam hic faciat. Calvinus veram eos fidem habuisse negat. Credendi verbum improprie sumi ait, nec aliud significari, quam eos se deo les Christo audito, es praeberere. Exiguam fuisse boni affectus scintillam, eamque tam honorifico titulo Deum dignari.

At nulla causa est, cur turbam credidisse negemus, cum id Evangelista confirmet, nec enim vnquam in Euangelio dicuntur credidisse, qui non vere proprieque crediderunt. Quod si hoc modo verba scripturae torquenda sunt, nihil certi habebimus. Multi crediderunt in eum. Hoc est; audire eum vulerunt, non proprie crediderunt. Quasi vero credentes in eum non opponantur infidelibus, vt hic, ita aliis scripturae locis. Augustinus de vera interpretatur fide. Humiles, inquit, faciebat Dominus, principes insaniebant, & ideo medicum non solum non agnoscebant, sed etiam occidere cupiebant. Erat quadam turba quae suam agnitum cito vidit, & illius medicinam sine dilatione cognoscebat. Videte quid sibi dixerit turba ipsa commota miraculis: Nunquid Christus cum venerit plura signa facturum est? Vtique si duo non erunt, hic est, crediderunt ergo in eum dicentes ista.

Nec modò Augustinus & alij interpretes ac patres:

sed haeretici etiam de vera fide accipiunt. Bullingerus vocat pios & simplices, qui Euangelio ex dunt hoc loco. Bucerus ait Christum agnouisse, nihil offensos humilitate vel generis, vel conuersationis. Contra eundem Caluinum etiam Musculus insurgit. [Hic videmus, inquit, vnam & eandem veritatis praedicationem, simplicioribus ad instructionem prodelle, reliquis vero materiam contradictionis generare. Item fuerunt ob eadem omnium oculis signa & miracula, ex quorum aspectu, & accurata consideratione lecti in ipsum crediderunt.] Reprobi autem vt Bucerus falso ait, nihil in Christo, nisi humilia, & abiecta, quibus offenderentur, videre poterunt. Vnanimis igitur illi Caluinum oppugnant.

§. 2. His auditis Pharisaei & sacerdotes mirantur, vt apprehenderent eum, praetextu seditionis scilicet, quod de eo alter carentur, sed reuera quod invidia & furore magis irritarentur, quo magis Christi se gloria exerebat. Se enim negligit, ad Christum accurrere vndique ceteris videbant. Neque alias causas habere suae persecutionis principes, Episcopos, sacros, monachos, Calvinus calumniatur, quam quod veteri doctrina, & fide inuocant humanas traditiones ordinem. Hierarchico praeferito omnes fere doctrinam amplectuntur euangelicam, euangelij praedicatores audiunt.

Respondeo: multiplicem esse calumniam. Non enim humanas traditiones fidem vniuersam, sed assensum eorum, quae Deus reuelauit, sine scripta illa sint, siue non sint. Inter eas traditiones prima est, & diuinorum eloquiorum conseruatricis fidelissima, quae bibliorum nobis systema diuinum auctoritatis, & authenticum proponit. Sunt enim nonnulla credenda, quae neque in scriptura aperte inueniuntur, neque euidenter ex ea deducuntur: vt 13. sessione Coll. Ratisbon. ostensum est. Si vere & absque prauidicio rem inspicimus inuenimus profecto, loco scripturae ab aduersariis glossas humanas, easque nouitiasque substitui, & credendas obtundi. Ita Zwinglius cum somniantem seu albus, seu ater spiritus exemplam suggesserit, quo fieri pro verbis Domini, Hoc est corpus meum substitueret; Hoc est figura corporis mei, non Domini nobis verba, sed sua somnia credenda Ecclesia proponit, pro quare hodie que laborat totus Calvinismus. Nos potius veterum iudicia sequimur, monet serm. 193. Augustinus, vt Ecclesiae regula, sanctaque patrum traditio, a quibus iudicia, in perpetuum firma solidaque permanerent, & l. 28. contra Faustum c. 2. T. 6. Cum copio Matthaei Euangelium recitare Apostoli eius, vbi narratio natiuitatis eius tota continetur, continuo dices illam rationem non esse Matthaei, quam Matthaei esse dicit vniuersa Ecclesia ab Apostolico sedibus vsq; ad praesentes Episcopos certa successione perducta. Tu mihi quid contra lecturus es? Aliquem forte librum Manichaei, vbi Iesus negatur esse natus ex virgine. Sicut ergo ego credo illum librum esse Manichaei, quoniam ex ipso tempore, quo Manichaeus vivebat in carne, per discipulos eius certa successione discipulorum vestrorum ad vestra vsque tempora custoditus atque perductus est: sic & istum librum crede esse Matthaei, quem ex illo tempore quo Matthaeus ipse in carne vixit, non interrupta serie temporum, Ecclesia certa connexioni successione vsque ad tempora ista perduxit. Et dic mihi, cui libro potius credere debeamus, eiusue Apostoli qui Christo cum adibus in terra esset, adhaeserat. An nescio cui Persa qui tanto post natus est?

In eum sensum Euseb. l. 1. de demonstratione Evangelicae. Concilium Nicen. 2. act. 7. Synod. 8. Constan. can. 1. Et olim Dionys. Areop. de Eccles. Hier. c. 7. Nunc vero cum non de scripturae textu plerumque, sed mente & sensu agatur, tota est de traditionibus disputatio. Calvinus v. 31. illa verba. Multi crediderunt in eum, interpretatur de fide improprie dicta. Ceteri interpretes, & patres de fide propria & vera; in eo igitur

ADAMI CONZEN
112
+ Evangelista
CVI
IN